

Utställningsbilden visar en fälbåt och -julle i ett basiägar ute på isarna.

Februari 2021 Månadsbild
KVARKENS BÅTMUSEUM

Wilhelm Sjöroos som docka (ovan) i fälbåtshuset i Kvarkens båtmuseum; till vänster som 57-åring 1954 (Alarik Sjöroos bild).

Wilhelm Sjöroos – säljägare

Wilhelm Sjöroos föddes 1897, den sista oktober då säl näten låg i öppet vatten. Fjorton år senare, 1912, rustades han för den första vinterfälan, säljaksresan, och ännu i slutet av 1960-talet sökte han sig till de smältande isarna norröver för att i sena fälan under våren-försommaren jaga säl. ”Han var nog jägare – Wilhelm Sjöroos – han var den sista mohikanen”, säger Alarik Åbb 1997, mångårig jaktkamrat med Sjöroos.

*

Wilhelm blev faderlös vid tre års ålder, och kallades därefter allmänt Lisas-Ville efter sin mor. Han växte upp med två syskon i ett småbrukarhem i Molpe, en svensk kustby i Korsnäs, Finland. Tidigt bildade han familj och familjens första barn av sex, Alarik, föddes 1920 i juni, fem dagar före Wilhelms återkomst från en 14 veckors jaktresa på isarna i Bottenviken.

Jakt och fiske var Wilhelm Sjöroos liv. Han var en ivrig räv- och harjägare (”då ett rävsinn var värt en ko”), han inköpte byns första stövare, han sköt den första älgen i byn ... Han jagade säl och fiskade till husbehov och han brukade ett litet hemman på några hektar åkermark och ett skogsskifte. I fähuset stod två kor och en häst. Wilhelm var mångsysslare – som de flesta i byn – men jakten, och framför allt säljakten, gav hans utkomst. Från oktober till midsommar under tiotals år kretsade livet kring sälar och säljakt. Under hösten låg hans säl nät i öppet vatten vid byns yttre grynnor, under tidig vinter förberedde han vinterfälan som började i februari-mars och ibland varade 3 månader, och när isen gått i hemmahamnen i maj-juni sökte han sig i *säinanfälan* – tillsammans med jaktlaget – till de sista vårisarna i Bottenviken.

*

”**Det går som det går i fälan**” var ett talesätt. Säljakten var ett lotteri: ibland var jaktlyckan god, ibland dålig – också för Sjöroos och hans fälbåtslag. Den bästa fälresan gjordes 1918 då över 200 vikar- och några gråsäl sköts, under en tre månaders jaktresa i norra Bottenviken. Hem kom båtlaget till midsommaren, då isen och maten tagit slut. Enbart tranoljan, som såldes för 19 mk/kg, gav 8000 mk per man i sexmannalaget. Försäljningen av köttet och hudarna, samt skottpengarna, gav också inkomster. Wilhelm, då 21 år gammal, lade med inkomsten en grund för sitt inköp av svärföräldrarnas hemman i Molpe.

En lyckad jaktresa gjordes även 1947: med 144 sälar i båten måste man använda båtens bottenfarved som extra sidbord. Båten låg då farligt djupt i vattnet. Sämsta året, enligt sonen Alarik Sjöroos, fick man endast 30 sälar på två båttag.

Fångsten blev vad den blev, men äventyret i fälan drog Wilhelm och hans jaktkamrater ständigt till isarna. För Wilhelm blev det sammanlagt 47 resor i vinterfälan och minst lika många i *säinanfälan*. Vissa år

blev det två resor i *säinanfälan*, under vår- och försommartid.

Wilhelm Sjöroos var både skeppare och pytare, eller skytt, under fälresor. Som skytt blev han en legend. Han hade en förmåga att oupptäckt komma nära sälarna; ett gråsälsläger

kunde han ljudlöst med eka nå till 15–20 meters avstånd då han sköt. Och prickskytten var gott: i *säinanfälan* 1935 använde han i en följd 35 skott för 35 sälar. Geväret var också alltid i bästa skick. Han var skicklig att skottställa gevär, både egna och andras. Hur han justerade gevären var en hemlighet som han först i slutet av sitt liv skriftligen delgav sonen Alarik, som 1997 lät publicera faderns anteckningar i boken *En säljägares dagbok 1918–1922*.

*

Livet på isen och i båten var ibland strapatsrikt och farligt. Wilhelm Sjöroos upplevde inte livet därute som farligt, även om många tragiska olyckor hände. Nästan ett helt båttag, eller fem män, från hans egen hemby Molpe omkom i fälan 1928, samtidigt som Sjöroos själv deltog i ett annat båttag.

En tragisk jaktresa inträffade även 1945 då Wilhelm med sönerna Alarik och Mauritz, samt kusinen Alarik Björklund var ute tre månader i fälan med den egna båten *Gabriel*. I minnesanteckningar 1996 skriver Alarik Sjöroos kort och sakligt följande: ”Mauritz blev sjuk under resan och med en läkares hjälp som vi fick ut till Kallviken sändes han via Lövånger till Skellefteå sjukhus. Där kom de till att han hade obotlig hjärnhinneinflammation. Resan blev från 12 mars till 13 maj och bara 18 sälar. Kort efter hemkomsten blev vi kallade till sjukhuset, så vi for samma 3 man till Sverige med motorbåt. Där dog Mauritz 29/5–45. Så vi fick kistan i båten hem, så illa slutade denna säljaksresa.”

*

Men livet gick vidare och isarna drog: redan följande vinter var Sjöroos igen i både vinterfälan och sena fälan. Det var en livsstil för honom att vara i fälan. Ännu 1968, då över 70 år gammal, var han på isarna norröver. Först när krafterna avtog upphörde hans säljaksresor.

Wilhelm Sjöroos dog den 1 juni 1978.

Då hade också sälen fredats. Då låg också säl näten på land.

Göran Strömfors
(även foton)

Källor:

- Intervju 1997 med Alarik Sjöroos och Alarik Åbb
- Alarik Sjöroos anteckningar
- Sjöroos, Wilhelm: *En säljägares dagbok 1918–1922*. Svenska Österbottens Säljägare, 1997
- Masalin, Birger. *I fälan*. Malax museiförening rf, 1996

Texten är skriven 1997 för utställningen *Människor och båtar i Norden* i Sjöhistoriska museet i Stockholm.

Säljactsolycka

i häftig snöstorm 1899 vid Norrskärs fyr

Texten finns på en vägg i fyrtornet på Norrskär i Kvarken.

”här har händt

den 31 Januari 1899 en sorglig händelse [--] 3 st fyrvakter Wilhelm Söderholm Johan Holm och Wilhelm Nyman har varit ute på säljakt och i en häftig snöstorm plötsligt omkommit mycket sorgd och saknad af efterlemnade Föräldrar och deras hustrur och många efterlemnade barn gifve Gud at en så sorglig händelse aldrig här förefaller mera Herren uptage de omkomnas själar till sina härlighet önskar vi alla släktinga och vänner och Herren vare Enkors försvar af K. Köping”